TARPTAUTINIS NESĄŽININGOS KONKURENCIJOS TEISĖS VIENODINIMAS

Marius Jakutavičius, LL.M.
Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Civilinės teisės ir civilinio proceso katedros
asistentas, doktorantas
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222, Vilnius
Tel. (+370 5) 231 61 70

Straipsnyje nagrinėjamos 1883 m. Paryžiaus konvencijos dėl pramoninės nuosavybės apsaugos, 1996 m. Pavyzdinių apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos nuostatų ir 1994 m. Sutarties dėl su prekyba susijusių intelektinės nuosavybės apsaugos aspektų istorinės priėmimo aplinkybės ir reikšmė tarptautiniam nesąžiningos konkurencijos teisės vienodinimui.

Article examines historical development of the 1883 Paris Convention on Protection of Industrial Property, the 1996 Model Provisions on Protection Against Unfair Competition, also the 1994 Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, and their significance to international harmonisation of unfair competition law.

Įvadas

Beveik prieš šimtą metų prasidėję bandymai nustatyti vienodus apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos standartus tarptautiniu lygmeniu iš esmės tebėra neįgyvendinta vizija. Kokios priežastys lėmė siekį iškelti apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos klausimus iš nacionalinės į tarptautinės teisės lygmenį, kas buvo padaryta ta linkme ir kodėl visiškas teisės vienodinimas nepavyko? Straipsnyje bandoma atsakyti į šiuos klausimus, istoriniu ir lyginamuoju metodais nagrinėjant trijų tarptautinių instrumentų – 1883 m. Paryžiaus konvencijos dėl pramoninės nuosavybės apsaugos[1] (toliau – Paryžiaus konvencija; Konvencija), 1996 m. Pavyzdinių apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos nuostatų[2] (toliau – Pavyzdinės nuostatos) ir 1994 m. Sutarties dėl su prekyba susijusių intelektinės nuosavybės teisių aspektų[3] (toliau – TRIPS sutartis) – istorines priėmimo aplinkybes bei jų reikšmę nesąžiningos konkurencijos teisei vienodinti. Tai

[1] Konvencijos tekstas skelbtas: Valstybės žinios. 1996, Nr. 75, publikacijos Nr. 1796. Lietuva prisijungė prie konvencijos Stokholmo akto (1967 m.) 1994 m. vasario 21 d., konvencija įsigaliojo Lietuvai nuo 1994 m. gegužės 22 d. Lietuvos Respublikos Seimas ratifikavo konvenciją 1996 m. gegužės 28 d. įstatymu (skelbtas Valstybės žinios. 1996 m. birželio 12 d., Nr. 55, publikacijos Nr. 1289).

[2] Šios nuostatos buvo paskelbtos Pasaulio intelektinės nuosavybės organizacijos. Žr. [11].

[3] Ši sutartis yra priedas Nr. 1C prie 1994 m. balandžio 15 d. Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutarties. Skelbta: Valstybės žinios. 2001, Nr. 46, publikacijos Nr. 1620. Ratifikuota 2001 m. balandžio 24 d. įstatymu (skelbta: Valstybės žinios. 2001, Nr. 46, publikacijos Nr. 1619), įsigaliojo 2001 m. gegužės 31 d.

yra svarbiausi dokumentai tarptautinio nesąžiningos konkurencijos teisės vienodinimo srityje – nors teisės vienodinimo tikslu yra pasirašytos ir keletas pirmiau nepaminėtų tarptautinių sutarčių[4] bei imtąsi kitų tarptautinio bendradarbiavimo iniciatyvų[5], pastarieji dėl menko valstybių dalyvavimo iki šiol neįgavo didesnės svarbos, todėl nebus nagrinėjami. Straipsnyje taip pat nebus aptariamas nesąžiningos konkurencijos teisės vienodinimo Europos Bendrijoje klausimas – regioninis teisės vienodinimas yra autonomiškas tyrimo objektas, be to, dėl apimties ribojimų jį nagrinėti šiame straipsnyje būtų galima tik labai fragmentiškai.

Tarptautinio nesąžiningos konkurencijos teisės vienodinimo tema nebuvo iki šiol plačiau nagrinėta Lietuvos teisės mokslo darbuose. Atvirkščiai, užsienio literatūroje ji sulaukia gana didelio dėmesio tiek teisės mokslo straipsniuose, tiek didesnės apimties nesąžiningos konkurencijos teisei ar atskiroms jos sritims skirtuose veikaluose. Išvardyti, o juolab apžvelgti visus šiuos šaltinius būtų labai sunku. Kita vertus, to praktinė reikšmė nebūtų tokia didelė, nes juose neaptinkama žymesnė nuomonių įvairovė, o dalis šaltinių atkartoja ankstesnes publikacijas. Todėl šiame straipsnyje apsiribojama ir daugiausia remiamasi Makso Plancko instituto buvusių ir esamų mokslinių darbuotojų F.-K. Beier, G. Schricker ir ypač F. Henning-Bodewig publikacijomis, kurios, šio straipsnio autoriaus nuomone, pagrįstai gali būti laikomos vienomis iš autoritetingiausių šioje srityje Europoje.

Pažymėtina, kad šiame straipsnyje dėmesio skiriama atskleisti istoriškai iškilusiai ir tebeaktualiai tarptautinio teisės vienodinimo šioje teisės srityje problematikai; straipsnis nėra skirtas Lietuvos teisės atitikčiai minėtų tarptautinių dokumentų nuostatoms vertinti.

1. Paryžiaus konvencija

1.1. Konvencijos priėmimo aplinkybės

1883 m. kovo 20 d. vienuolika valstybių[6] pasirašė vieną iš svarbiausių ir vieną iš pirmųjų tarptautinių sutarčių intelektinės nuosavybės apsaugos srityje – Paryžiaus konvenciją. Pradinėje jos redakcijoje nerandama jokių specialių nuostatų, skirtų nesąžiningai konkurencijai uždrausti [3, p. 142], išskyrus Konvencijos preambulėje deklaruojamą susitariančių valstybių siekį užtikrinti sąžiningą prekybą [14, p. 12]. Tokį nenumatymą paaiškina dvi aplinkybės.

Pirma, Konvencijos pasirašymą nulėmę poreikiai. Didėjant tarptautinės prekybos mastams ir tarptautiniam technologijų

[4] Turimi omenyje tarptautiniai ir dvišaliai specialūs susitarimai, išplėtę apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos teisės iš esmės geografinių nuorodų ir kilmės vietos nuorodų apsaugos srityje. Kaip svarbesni iš jų paminėtini 1891 m. Madrido susitarimas dėl neteisingo ir klaidinančio kilmės nuorodų naudojimo ant prekių panaikinimo ir 1958 m. Susitarimas dėl tarptautinės geografinių nuorodų registravimo ir apsaugos sistemos [13, p. 782; 14, p. 16–17].

[5] Pavyzdžiui, 1930 m. įsteigta Šveicarijos nepriklausoma mokslinė asociacija Tarptautinė konkurencijos teisės lyga (angl. – *International League of Competition Law*), jungianti nacionalines ir regionines grupes bei pavienius narius įvairiose pasaulio valstybėse, ir vienu iš tikslų deklaruojanti sąžiningumo ir teisingumo principų skatinimą konkurencinėje prekyboje bei kovą su visais nesąžiningos konkurencijos būdais. Žr. [14, p. 22].

[6] Konvenciją pirmosios pasirašė Belgija, Brazilija, Gvatemala, Ispanija, Italija, Olandija, Portugalija, Prancūzija, Selvadoras, Serbija ir Šveicarija. Žr. [3, p. 5].

perdavimui, nepasitenkinimą kėlė tai, jog nesant tarptautinės sutarties ir daugelio valstybių patentų teisėje dominuojant teritorialumo principui, patentų apsaugos reglamentavimas valstybėse skyrėsi, dėl to pareiškėjai nuolat susidurdavo su sunkumais įgydami patentinę apsaugą užsienio valstybėse [7, p. 168]. Be to, paraiškos patentams turėjo būti paduotos skirtingose valstybėse beveik tuo pačiu metu, kad būtų išvengta paraiškos paskelbimo vienoje valstybėje ir iš to plaukiančio išradimo naujumo, t. y. vienos iš patentabilumo sąlygų, praradimo kitose valstybėse. Nurodoma, kad poreikis spręsti patentinės apsaugos problemą tarptautiniu lygiu tapo itin akivaizdus, kai išradėjai atsisakė dalyvauti 1873 m. Vienoje vykusioje tarptautinėje išradimų parodoje, baimindamiesi, kad jų idėjos bus nukopijuotos ir panaudotos užsienio valstybėse [15]. Šis įvykis tapo svarbiu postūmiu valstybėms pradėti diskusijas dėl tarptautinės sutarties dėl pramoninės nuosavybės, ir ypač patentų, apsaugos pasirašymo, kurios rezultatas ir buvo Paryžiaus konvencija [2, p. 2–3].

Taigi prioritetinė užduotis buvo adekvačios patentinės apsaugos užsienio valstybėse problemos sprendimas, o konvencija pasirinkta kaip geriausia tarptautinės, t. y. bendros visoms valstybėms, patentų teisės sukūrimo alternatyva, o tai tuo metu nebuvo realiai įmanoma [7, p. 168]. Paryžiaus konvencija nesiekta nustatyti visa apimančios vienodos apsaugos ir taip priversti susitariančias valstybės priderinti jų teisės sistemas prie Konvencijos; tarptautinį jos pripažinimą ir sėkmę iš dalies lėmė būtent tai, kad vietoj išsamaus reglamentavimo joje derinamas *nacionalinio režimo principas*[7] ir daugelyje apsaugos sričių nustatomas *mažiausias būtinas apsaugos lygis*[8] [12, p. 13; 6, p. 54].

Antra svarbi aplinkybė buvo ta, kad Konvencijos priėmimo metu nesąžiningos konkurencijos teisė daugelyje susitariančių valstybių tebebuvo menkai išplėtota [7, p. 168]; apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos koncepcija, teisiniai pagrindai, apimtis ir priemonės valstybėse daugiau ar mažiau skyrėsi [6, p. 54]. Be to, neatrodo, kad apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos užsienyje klausimas buvo tiek problemiškas ir aktualus tuo metu. Galima pritarti nuomonei, jog teisinio reglamentavimo trūkumai sąžiningo žaidimo rinkoje srityje gali apskritai pasireikšti tik kai tarp valstybių atsiranda kompleksiška ir glaudi ekonominė integracija bei intensyvūs verslo santykiai, tačiau pastarųjų tuo metu dar nebūta [12, p. 11].

1.2. Konvencijos 10bis straipsnio istorinė raida

Apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos reglamentavimas atsiranda Konvencijoje praėjus beveik dvidešimčiai metų po jos pasirašymo, o tam skirtas 10bis straipsnis rodo kelis dešimtmečius trukusio jo tobulinimo eigą ir rezultatus.

Pirmoji nuostata dėl nesąžiningos konkurencijos įtraukta į Konvenciją po jos

[7] Žr. Paryžiaus konvencijos 2 straipsnio 1 dalį. Šio principo esmė yra reikalavimas susitariančioms valstybėms suteikti kitų susitariančių valstybių asmenims tokias pačias teises, kokias įstatymai suteikia nacionaliniams asmenims.

[8] Tai reiškia, kad greta nacionalinio režimo taikymo, t. y. greta nacionalinės teisės numatytų apsaugos standartų, valstybės narės konvencijos specialiai reguliuojamose srityse turi suteikti kitų susitariančių valstybių asmenims ne mažesnę negu konvencijoje numatytą apsaugą.

peržiūrėjimo 1900 m. Briuselio konferencijoje. Joje Prancūzija siūlė nustatyti bendrą nesąžiningos konkurencijos draudimą, atspindintį Prancūzijos civilinio kodekso 1382 straipsnyje įtvirtintą generalinio delikto taisyklę, tačiau šis siūlymas buvo atmestas [7, p. 171]. Todėl vietoj bendro nesąžiningos konkurencijos draudimo Paryžiaus konvencijos 10bis straipsnyje[9] buvo numatytas reikalavimas susitariančioms valstybėms suteikti kitų Sąjungos valstybių asmenims tokią pačią apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos kaip ir savo nacionaliniams subjektams [8, p. 62]. Atkreiptinas dėmesys, kad ši nuostata tik panaikino diskriminaciją tarp skirtingų valstybių asmenų ir išplėtė[10] Konvencijoje numatyto nacionalinio režimą taikymą į nesąžiningos konkurencijos sritį, tačiau nenumatė įpareigojimo valstybėms užtikrausti nesąžiningą konkurenciją[11]. Vien dėl to šio nacionalinio režimo įtvirtinimas neturėjo didelio poveikio, nes kai kurios susitariančios valstybės net ir savo asmenims suteikė tik elementarią apsaugą arba apskritai jokios. Todėl 1911 m. Vašingtono konferencijoje Didžiosios Britanijos siūlymu 10bis straipsnis pakeistas[12], įpareigojant Sąjungos valstybes suteikti kitų valstybių asmenims *efektyvią* apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos [7, p. 171; 10, p. 1678].

1925 m. Hagos konferencijoje 10bis straipsnis papildytas nesąžiningos konkurencijos apibrėžimu[13], nors kelios delegacijos abejojo [10, p. 1682] tokio abstraktaus apibrėžimo naudingumu, manyta galint iškilti sunkumų jį taikant praktiškai[14]. Aptariamame straipsnyje taip pat atsiranda pavyzdinis nesąžiningos konkurencijos veiksmų sąrašas[15]. Nustatoma, jog kaip nesąžininga konkurencija turi būti draudžiamas a) *klaidinimas* su konkurento produktais ir b) konkurento produktų *diskreditavimas*, patobulinant ir išplečiant šių nuostatų taikymo sritį 1934 m. Londono konferencijoje priimtais pakeitimais[16]. Be to, į Konvenciją įterpiamas 10ter straipnis. Jis įpareigojo valstybes numatyti *tinkamas* teisines priemones, leidžiančias veiksmingai užkirsti kelią veiksmams, nurodytiems *inter alia* 10bis straipsnyje, be to, suteikė teisę gamintojų ir prekybininkų asociaci-

[9] Atitinkamai dabar galiojančios Paryžiaus konvencijos 10bis straipsnio 1 dalyje.

[10] Konvencijos 2 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas nacionalinio režimo principas taikytinas „pramoninės nuosavybės apsaugos atžvilgiu“. Priimant aptariamą papildymą 1900 m., apsauga nuo nesąžiningos konkurencijos dar nebuvo minima Konvencijos 1 straipsnio 2 dalyje kaip pramoninės nuosavybės apsaugos objektas (tai padaryta tik 1911 m. Londono konferencijos metu priimtais pakeitimais). Atitinkamai, Konvencijos 2 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas nacionalinio režimo principas negalėjo būti taikomas apsaugai nuo nesąžiningos konkurencijos.

[11] Naujas įtrauktas 10bis straipsnis buvo suformuluotas taip: „Konvencijos rezidentai (2 ir 3 straipsniai) turi turėti teisę visose Sąjungos šalyse į apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos, suteikiamą piliečiams [tos Sąjungos valstybės – *aut. past.*] piliečiams“ [10, p. 1678].

[12] Atitinkamai dabar galiojančios Konvencijos 10bis straipsnio 1 dalyje.

[13] Žr. Konvencijos galiojančios redakcijos 10bis straipsnio 2 dalį.

[14] Įdomu pažymėti, kad Prancūzija siūlė įtraukti tikslesnį apibrėžimą, pagal kurį nesąžininga konkurencija būtų laikomi „visi veiksmai, priešingi įstatymams, komerciniams papročiams ar teisingumui“ [10, p. 1682].

[15] Atitinkamai žiūrėti Konvencijos 10bis straipsnio 3 dalies 1 ir 2 punktų nuostatas.

[16] 10bis straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktuose nuoroda į „konkurento produktus“ pakeista formuluote „konkurento įmone, prekėmis arba pramonine ar komercine veikla“ [8, p. 62], kuri tebėra galiojanti.

joms bei federacijos imtis teisinių priemonių prieš tokius veiksmus, atsižvelgiant į nacionalinės teisės sąlygas[17].

Pagaliau 1958 m. įvykusioje Lisabonos konferencijoje pavyzdinis nesąžiningos konkurencijos veiksmų sąrašas papildytas dar vienu veiksmu – draudžiamas tampa pateikimas nuorodų ir teiginių, kurių naudojimas vykdant komercinę veiklą *gali klaidinti visuomenę* dėl prekių pobūdžio, gamybos būdo, savybių, tinkamumo jų paskirčiai ar kiekio.

Pastarasis papildymas buvo paskutinis, ir apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos vienodinimas pagal Paryžiaus konvenciją sustojo, o tolesnės Pasaulinės intelektinės nuosavybės organizacijos (toliau – PINO) iniciatyvos šioje srityje iki šiol nedavė jokių apčiuopiamų rezultatų [13, p. 782; 6, p. 172].

1.3. Konvencijos 10bis straipsnio reikšmė

Aptarta Paryžiaus konvencijos 10bis straipsnio istorinė raida kelia klausimą, kokių tikslų siekta, įtraukiant šias nuostatas į Konvenciją, taip pat koks yra jų indėlis į tarptautinį nesąžiningos konkurencijos teisės vienodinimą.

Nesąžiningos konkurencijos nuostatų atsiradimas Konvencijoje (kaip ir apskritai Konvencijos pasirašymas) neabejotinai buvo nulemtas valstybių nepasitenkinimo jų piliečių interesų apsauga užsienio valstybėse. Nurodoma, kad bent trys didžiosios Europos valstybės – Prancūzija, Vokietija ir Didžioji Britanija – reiškė nusiskundimus dėl nesąžiningos konkurencijos, su kuria jų įmonės susidurdavo prekiaudamos užsienio valstybėse, o kartu jų diskriminavimu, palyginti su valstybių vidaus piliečiais, ar tiesiog nepakankama teisių apsauga [6, p. 55]. Ši problema buvo gana aktuali, kad valstybės trumpam nustumtų konceptualius jų požiūrio į apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos skirtumus į antrąjį planą ir pasiektų kompromisą dėl poreikio apskritai reglamentuoti šią sritį Konvencijoje[18]. Vis dėlto nederėtų pamiršti jau minėto fakto, jog Konvencija nesiekiama nustatyti vienodos materialinės teisės susitariančioms valstybėms; pirma, reikalaujama taikyti nacionalinį režimą susitariančių valstybių asmenims ir, antra, nustatoma tik minimalus būtinas apsaugos lygis. Be to, tokį apsaugos lygį pagal Konvenciją reikalaujama suteikti *kitų susitariančių valstybių* asmenims. Tai plaukia iš Konvencijos 2 straipsnio 1 dalies, kuri nors ir nedraudžia, tačiau neįpareigoja susitariančių valstybių taikyti Konvencijoje numatyto minimalaus apsaugos lygio nacionaliniams subjektams. Taigi ir Konvencijos 10bis straipsnio 2–3 dalių nuostatos vertintinos būtent kaip Konvencijos numatomas minimalus apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos lygis, kurį susitariančios valstybės turi suteikti kitų Sąjungos valstybių asmenims. Kartu tai reiškia, kad nacionaliniai subjektai savo vidaus valstybėje

[17] Ši nuostata buvo neesmingai pakeista 1934 m. Londono konferencijoje [3, p. 147]. Žr. Paryžiaus konvencijos galiojančios redakcijos 10ter straipnį.

[18] Be noro užtikrinti savo piliečių interesų apsaugą užsienio valstybėse, priežasčių įtraukti apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos nuostatas į Konvenciją būta ir daugiau. Nurodoma, kad tarp jų buvo taip valstybių numatymas jau pakankamai anksti, jog vien intelektinės nuosavybės teisės ne visada suteikdavo norimą rezultatą ir todėl reikėjo ieškoti „lankstesnio“ interesų apsaugos varianto. Žr. [6, p. 55].

negalėtų reikalauti apsaugos, remdamiesi vien Konvencijos 10bis straipsniu – neatsižvelgiant į tai, ar Konvencija valstybėje turi tiesioginio taikymo sutarties statusą, tokia galimybė Konvencijoje tiesiogiai nėra numatyta [3, p. 31].

Dėl minėtų priežasčių teisiniu doktriniu požiūriu visų pirma galima kalbėti apie Konvencijos indėlį į susitariančių valstybių nacionalinės teisės apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos srityje vienodinimą tiek, kiek ši apsauga taikoma kitų susitariančių valstybių asmenims. Nes būtent toks „ribotas“ teisės vienodinimas yra tiesioginis Konvencijos padarinys. Kita vertus, reali Konvencijos nuostatų įtaka teisei vienodinti buvo kur kas didesnė.

Įgyvendinant Konvenciją, joje numatyti standartai dažnai valstybėse buvo perkeliami į nacionalinę teisę nediferencijuojant subjektų, kuriems jie taikoma. Šie standartai tapo nacionalinės nesąžiningos konkurencijos teisės dalimi, taikomos tiek kitų susitariančių valstybių, tiek vidaus asmenims. Tokiu būdu Konvencija netiesiogiai „įtikino“ daugumą valstybių perimti bent jau Konvencijoje numatytus apsaugos standartus ir savo asmenų atžvilgiu, kad būtų išvengta nacionalinės diskriminacijos [14, p. 16].

Konvencijos 10bis straipsnyje įtvirtintas „lankstus“ minimalios apsaugos standartas, leidęs valstybėms įgyvendinti jį, atsižvelgiant į jų teisės tradicijas [8, p. 63], turėjo didelę reikšmę ypač pradiniu etapu. 1920–1940 m. šios nuostatos buvo postūmis daugeliui valstybių plėtoti nesąžiningos konkurencijos teisę [13, p. 782; 6, p. 57]. Konvencijos 10bis straipsnyje randama „bendroji nuostata“ ir trys nesąžiningos konkurencijos pavyzdžiai užtikrino, kad bent dažniausiai pasitaikantys nesąžiningos konkurencijos veiksmai yra reglamentuojami ir suteikiama gynybos nuo tokių veiksmų galimybė. Taigi galima tik sutikti su doktrinoje išsakoma nuomone, kad tuo Konvencija prisidėjo prie bendro nesąžiningos konkurencijos teisės lygio kilimo ir iš dalies buvo teisės vienodimo priemone [7, p. 187–188].

Nepaisant minėtų teigiamai vertintinų reglamentavimo rezultatų, 10bis straipsnis literatūroje sulaukia kritikos, kuri daugiausia sumenkina Konvencijos vaidmenį šiuolaikinės apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos tarptautinio vienodinimo požiūriu bei atskleidžia gana ribotą praktinį Konvencijos 10bis straipsnio nuostatų pritaikymą. Tai lemiančius Konvencijos trūkumus sąlygiškai galima suskirstyti į kelias grupes.

Pirma, problemiška yra Konvencijos 10bis straipsnio 2 dalyje įtvirtinta bendroji nuostata dėl nesąžiningos konkurencijos veiksmų draudimo. Ekspertai pažymi, kad dėl pernelyg bendro pobūdžio ji iki šiol neturi savo analogo ne tik Didžiosios Britanijos teisėje, bet ir sulaukia pasipriešinimo ir kitose valstybėse, kuriose nesąžininga konkurencija nepripažįstama atskira teisės sritimi [7, p. 188].

Antra, trūkumai, susiję su reglamentavimo apimtimi. Daugelyje valstybių nesąžiningos konkurencijos teisė yra tiek išplėtota, jog Konvencijos nuostatos nebėra tolesnio teisės šioje srityje tobulinimo modelis [7, p. 188]. Vienas iš dažnai minimų trūkumų – Konvencijoje nėra nuostatų dėl teisinių padarinių už nesąžiningos konkurencijos veiksmus [7, p. 188; 13, p. 782; 14,

p. 15]. Kai kurių ekspertų kritikos sulaukia tai, kad 10bis straipsnio nuostatos gali būti taikomos tik esant konkurencijos santykiui; kaip per siaurai suformuluotos vertinamos 10bis straipsnio 3 dalies nuostatos; pasigendama nesąžiningos konkurencijos atskyrimo nuo intelektinės nuosavybės ir vartotojų apsaugos teisės [7, p. 188]. Be to, diskusijos vyko [7, p. 172; 8, p. 63, 67], tačiau nesant bendro valstybių sutarimo Konvencijoje liko išsamiau nereglamentuoti kai kurie aktualūs nesąžiningos konkurencijos atvejai. Kaip pavyzdį galima pateikti prekių ir paslaugų imitavimą: nesąžiningos konkurencijos teisės taikymo, ginantis nuo šių veiksmų, sąlygos skiriasi valstybėse, vertinant ne tik tarptautiniu, bet ir Europos mastu [1][19]. Nesant statistinių tyrimų ir duomenų, sunku yra tiksliau įvertinti šių skirtumų ekonominį poveikį. Tačiau akivaizdu, jog savo pobūdžiu jie yra tinkami sudaryti didesnes ar mažesnes tarptautinio prekių judėjimo kliūtis, todėl apsaugos nuo produktų imitavimo sąlygų tarptautinis vienodinimas tik prisidėtų prie didesnio verslo teisinio aiškumo ir tikrumo sukūrimo. Panašiai problemiška yra ir reklamos sritis – skirtingos valstybių nesąžiningos konkurencijos teisės taisyklės ypač dėl klaidinančios ir lyginamosios reklamos leistinumo sudaro kliūtis verslo subjektams vykdyti tarptautines reklamos kampanijas [žr., pavyzdžiui, 9].

Trečia, galima kelti klausimą, kokį poveikį aptariamos Konvencijos nuostatos turėjo valstybių nacionalinei teisei suvienodinti, kai jose vartojamos sąvokos (pvz., „sąžininga praktika“, „klaidinimo tikimybė“), kurios iš esmės nors ir yra neišvengiamos šiai teisės sričiai, tačiau kelia jų pačių aiškinimo problemą [žr., pavyzdžiui, 6, p. 57; 10, p. 1688–1691] ir palieka plačią erdvę [14, p. 15] skirtingai jas įgyvendinti valstybėse.

1.4. Apibendrinimai

Apibendrinant, nepaisant minėtų trūkumų ir Konvencijos nevisapusiškumo, neįmanoma nepažymėti ypač svarbaus teigiamo Konvencijos aspekto. O būtent, kad Konvencijos 10bis straipsnio nuostatos kadaise atliko svarbų vaidmenį vienodinant nesąžiningos konkurencijos teisę. Daugelio Europos valstybių nesąžiningos konkurencijos teisės ištakos būtent Konvencijos 10bis straipsnio nuostatos; nesunku įžvelgti lygiagretę netgi tarp šio straipsnio ir Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 16 straipsnio 1 dalies. Tačiau taip pat akivaizdu, kad Konvencijos nuostatos nebevaidina didelio vaidmens vienodinant ir taikant nesąžiningos konkurencijos teisę, ir ypač kalbant apie Europos regioną [7, p. 188; 6, p. 58; 14, p.16].

Konvencija buvo svarbi apsaugai nuo nesąžiningos konkurencijos ir dar vienu požiūriu. Vašingtono konferencijoje ši apsauga įtraukiama į Konvencijos reguliavimo dalyką ir 1 straipsnio 2 dalyje pripažįstama pramoninės nuosavybės apsaugos objektu [6, p. 55; 7, p. 171; 10, p. 1678]. Nuo to laiko galima kalbėti, nors greičiau kelti klausimą, ar šiuolaikinė nesąžiningos konkurencijos teisė iš tiesų laikytina (ir kokia apimtimi) pramoninės nuosavybės,

[19] 1994 m. atlikto tarptautinio tyrimo rezultatai atskleidžia, jog identiško produktų imitavimo teisinė koncepcija yra žinoma tik dalyje valstybių; vienose valstybėse identiškas imitavimas yra *per se* draudžiamas, kitose tam reikalaujama papildomų ypatingų sąlygų ir kt. Žr. [1].

o kartu intelektinės nuosavybės apsaugos objektu[20].

2. TRIPS sutartis

1994 m. įsteigus Pasaulio prekybos organizaciją (toliau – PPO), kaip šios organizacijos steigimo sutarties priedas buvo pasirašyta TRIPS sutartis – viena iš svarbiausių tarptautinių sutarčių, nustatanti PPO priklausančioms valstybėms intelektinės nuosavybės apsaugos taisykles. Kitaip negu daugelyje ankstesnių, „sektorinių" tarptautinių sutarčių, intelektinės nuosavybės apsauga čia reglamentuojama išsamiai – apimama autorių teisė, prekių ženklai, geografinės nuorodos, patentai, dizainas, integralinių mikroschemų topografijos, komercinės paslaptys.

Vietoj taisyklių kūrimo iš naujo, TRIPS sutartis pripažįsta pagrindines jau iki šiol dėl intelektinės nuosavybės apsaugos pasirašytas sutartis, su tam tikromis išlygomis įpareigojant PPO nares jų laikytis, ir greta jų nustato papildomus įpareigojimus dėl apsaugos. Tokiu blanketiniu inkorporavimu ir papildomu reglamentavimu TRIPS sutartis sukuria *mažiausius būtinus* apsaugos standartus, kuriuos PPO narės privalo suteikti kitų[21] šios organizacijos narių asmenims. Be to, TRIPS sutartyje įtvirtinamas jau ne tik nacionalinio režimo principas, kaip Paryžiaus konvencijoje, bet ir palankiausio režimo principas, taip pat numatoma ginčų dėl TRIPS sutartyje numatytų įpareigojimų nevykdymo ir sankcijų už tai skyrimo procedūra.

Nors pagal Paryžiaus konvenciją apsauga nuo nesąžiningos konkurencijos priskiriama prie pramoninės, taigi intelektinės nuosavybės, apsaugos, TRIPS sutarties II dalyje tarp intelektinės nuosavybės apsaugos objektų ji nėra minima. Nesąžininga konkurencija nėra TRIPS reguliavimo dalykas, išskyrus šias kelias sąsajas, randamas sutarties nuostatose [7, p. 179–180].

Pirma, sutarties 22 straipsnio 2 dalis įpareigoja valstybes nares saugoti *geografinės kilmės nuorodas* nuo tokio klaidinamo nuorodų naudojimo, „kuris būtų laikomas nesąžininga konkurencija pagal Paryžiaus konvencijos 10bis straipsnį".

Antra, panaši blanketinė nuoroda į Paryžiaus konvencijos 10bis straipsnį randama TRIPS sutarties 39 straipsnio 1 dalyje, kuri reglamentuoja *komercinių paslapčių apsaugą*[22].

Trečia, 2 straipsnio 1 dalyje daroma bendresnio pobūdžio nuoroda į Konvenciją – nustatoma, kad „Sutarties II, III ir IV dalių atžvilgiu, Narės turi laikytis Paryžiaus konvencijos (1967 m.) 1–12 ir 19 straipsnių reikalavimų". Tačiau išskyrus minėtąsias 22 straipsnio 2 dalies ir 39 straipsnio 1 dalies nuostatas, TRIPS sutarties II, III

[20] Nurodoma, kad Europos Teisingumo Teismas nepriskiria nesąžiningos konkurencijos prie teisės intelektinės nuosavybės srities (žr., pavyzdžiui, šio teismo 1981 m. birželio 17 d. sprendimą byloje C-113/80). Cit. pgl. [6, p. 56].

[21] Taigi kaip ir Paryžiaus konvencija, TRIPS sutartis neįpareigoja nustatyti tokių pačių apsaugos standartų valstybės vidaus asmenims, tačiau netiesiogiai TRIPS sutartis paskatino joje numatytus standartus perkelti į valstybių teisę, taikoma tiek grynai nacionaliniams ginčo atvejams, tiek iškylantiems prekyboje su PPO narėmis.

[22] TRIPS sutarties 39 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Vykdydamas įpareigojimą užtikrinti efektyvią apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos, numatytą Paryžiaus konvencijos (1967) 10bis straipsnyje, narės turi apsaugoti neatskleistą informaciją [angl. – *undisclosed*; *aut. past*.] informaciją [...] ir duomenis, pateiktus vyriausybėms ar valdžios institucijoms [...]".

ir IV dalyse nesąžininga konkurencija nėra minima. Todėl galimybė įtraukti Paryžiaus konvencijos 10bis straipsnį į TRIPS sutarties galiojimo sritį per jos 2 straipsnio 1 dalies nuostatą yra abejotina [7, p. 180; 14, p. 18].

Tai, kad TRIPS sutartyje nėra nuostatų dėl apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos, pagrįstai literatūroje vertinama kaip prarasta galimybė ištaisyti Paryžiaus konvencijoje esančius nesąžiningos konkurencijos reguliavimo trūkumus [7, p. 180–181]. Atsižvelgiant į tai, kad TRIPS sutarties vykdymas užtikrintas savita ginčų sprendimo ir sankcijų skyrimo procedūra, nesąžiningos konkurencijos reguliavimas joje būtų buvęs iš tiesų efektyvus. Vieni autoriai tokio praradimo priežastis įžvelgia JAV, kurios buvo deryboms vadovaujančioji jėga, įvardija kaip nesuinteresuotumą bendrai reguliuoti nesąžiningos konkurencijos sritį (išskyrus komercinių paslapčių apsaugą), kuri nėra pripažįstama jose nepriklausoma teisės sritimi [7, p. 181]. Kiti autoriai pažymi, kad nepriklausomai nuo JAV, nesąžiningos konkurencijos reguliavimo klausimas apskritai nebuvo iškeltas nė vienos iš valstybių derybų metu ir apie tai net nebuvo diskutuojama, išskyrus Europos Bendrijos pasiūlymą reglamentuoti komercinių paslapčių apsaugą [12, p. 299–300] ir, atstovaujant Prancūzijos interesams, reikalavimą įtraukti įpareigojimus dėl geografinių nuorodų apsaugos [7, p. 181]. Kokios buvo tikrosios tokio, iš šalies žiūrint, abejingumo priežastys, galima tik spėlioti. Tačiau, matyt, tai lėmė valstybių nenoras apsunkinti ir taip įtemptų bei „trapių“ derybų, iškeliant į diskusijas tokią problemišką apsaugos standartizavimo sritį kaip apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos. Ypač atsižvelgiant į tai, kad neigiami nepakankamų ir labai skirtingų apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos standartų padariniai tarptautinei prekybai yra sunkiai konkretinami, be to, nesąžininga konkurencija, kaip teisės sritis, yra daugiau ar mažiau nežinoma bendrosios teisės valstybėse, taip pat kad pačių valstybių nacionalinės nesąžiningos konkurencijos teisės koncepcijos yra labai heterogeniškos [Žr. išsamiau 12, p. 300–310].

3. Pavyzdinės nuostatos

3.1. Įvadinės pastabos

1967 m. Stokholmo konferencijoje, turint tikslą „skatinti kūrybinę veiklą, plėtoti intelektinės nuosavybės apsaugą pasaulyje“, pasirašytas susitarimas įsteigti PINO[23]. 1970 m. įsigaliojus steigimo sutarčiai, PINO Tarptautinis biuras perėmė *inter alia* Paryžiaus konvencijos administravimą ir, vykdydamas jam pavestus uždavinius, ne kartą buvo skatinamoji tolesnės pramoninės nuosavybės apsaugos plėtros jėga [7, p. 181].

Kaip nurodoma, konkurencijos teisė palyginti neseniai taip pat buvo vis didesnį intensyvumą įgyjantis PINO dėmesio objektas [7, p. 181]. Vis dėlto šios organizacijos bandymai plėtoti nesąžiningos konkurencijos teisę plečiant Paryžiaus konvencijos rėmus buvo nesėkmingi, dėl to jų atsisakyta ir pereita prie kitos koncepcijos.

PINO pavedimu buvo atliktas nesąžiningos konkurencijos teisės būklės pasau-

[23] Nuo 1974 m. PINO yra viena iš specializuotų Jungtinių Tautų institucijų.

lio valstybėse tyrimas[24]. Atsižvelgiant į tyrime pateiktą informaciją, 1996 m. PINO paskelbė Pavyzdines nuostatas, susidedančias iš 6 straipsnių, ir prie jų vadinamąsias pastabas.

Nurodoma, kad Pavyzdinių nuostatų tikslas yra *įgyvendinti* Paryžiaus konvencijos 10bis straipsnyje numatytą įpareigojimą suteikti veiksmingą apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos, *apibrėžiant* 2–6 straipsniuose svarbiausius veiksmus ir praktiką, nuo kurios turi būti suteikiama apsauga, bei *nustatant* 1 straipsnyje apsaugos nuo bet kokių kitų nesąžiningos konkurencijos veiksmų pagrindą[25].

3.2. Nuostatų naujovės, palyginti su Konvencijos 10bis straipsniu

Nors Pavyzdinės nuostatos turėjo įgyvendinti Konvencijos 10bis straipsnio įpareigojimą, tačiau, kaip matyti iš jų turinio, jose nueita kur kas toliau, išplečiant Konvencijoje numatytą apsaugą.

Nuostatų 1 straipsnio (a) punkte pateikiamas nesąžiningos konkurencijos apibrėžimas, kuris iš esmės atkartoja Konvencijos 10bis straipsnio 2 dalyje įtvirtintą apibrėžimą, nesąžiningumo kriterijumi išlaikant, kaip ir Konvencijoje, veiksmų priešingumą „sąžiningai praktikai“. Tačiau esminė naujovė yra ta, kad, kitaip negu Konvencijoje, pagal šį apibrėžimą tiesioginis šalių *konkurencijos santykis nėra privaloma sąlyga*. Tai siejama su atsižvelgimu į *vartotojų apsaugą* – tikslu, kuris ne kartą minimas Nuostatų pastabose ir kuris iki tol buvo nepripažįstamas, kalbant apie Konvencijos 10bis straipsnį [7, p. 183]. Be to, pabrėžiama, kad sritis, kurioje gali pasireikšti nesąžininga konkurencija, aiškintina plačiai, kaip apimanti ir profesine veikla užsiimančių (gydytojų, teisininkų ir pan.) ar ne pelno siekiančių asmenų veiksmus[26]. Aptariamo straipsnio (b) punkte siekiama blanketiniu būdu reglamentuoti nesąžiningos konkurencijos veiksmų *teisinius padarinius*, tačiau nuostatos formuluotė iki galo nebaigta[27]. Straipsnio 2 dalyje nustatoma, kad Nuostatose numatyta apsauga nuo nesąžiningos konkurencijos taikoma neatsižvelgiant į specialius intelektinės nuosavybės apsaugos įstatymus ir papildomai prie jų. Tuo apibrėžiamas *nesąžiningos konkurencijos ir intelektinės nuosavybės apsaugos santykis*, nors klausimų dėl aiškinimo praktikoje tebeišlieka[28].

Nuostatų 2–6 straipsniuose apibrėžiami veiksmai, kurie *per se* laikomi nesąžininga konkurencija, t. y. nereikalaujant įrodyti jų priešingumo geriems papročiams. Visų šių straipsnių formuluote turi bendrą bruožą:

[24] Tyrimą atliko Makso Planko intelektinės nuosavybės, konkurencijos ir mokesčių teisės instituto (Vokietija) ekspertai Frauke Henning-Bodewig ir Heijo Ruijsenaars. Šio tyrimo rezultatai, papildant juos 12 ekspertų iš įvairių valstybių nuomonėmis, 1994 m. paskelbti PINO studijoje „Apsauga nuo nesąžiningos konkurencijos – būklės pasaulio valstybėse tyrimas“ (PINO publikacija Nr. 725, Ženeva, 1994). Žr. taip pat [8, p. 67].

[25] Žr. Pastabas dėl 1 straipsnio [11, p. 6].

[26] Nuostatose vartojama formuluotė „bet kokie veiksmai ar praktika *vykdant pramoninę ar komercinę veiklą*“ (angl. – *in the course of industrial or commercial activities*).

[27] Nuostatoje nėra įvardijama, kokie konkrečiai teisių gynimo būdai galėtų būti taikomi esant nesąžiningos konkurencijos veiksmui. Pastabose dėl 1 straipsnio 1 dalies nurodoma, jog nuostatos dėl teisių gynimo būdų bus įtrauktos į Nuostatas vėliau, kai Tarptautinis biuras atliks tyrimą intelektinės nuosavybės teisių gynimo srityje.

[28] Pavyzdžiui, neaišku, koks yra nesąžiningos konkurencijos apsaugos ir specialių pramoninės nuosavybės apsaugos įstatymų santykis, kai pastarieji sieja apsaugą su formalumų įvykdymu ar suteikią apsaugą tam tikram terminui. Žr. [7, p. 184].

pirmoje dalyje yra pateikiamas bendras atitinkamo veiksmo apibrėžimas, o antroje dalyje – konkretūs pavyzdžiai [8, p. 68]. Nuostatų 2 straipsnyje reglamentuojamas klaidinimo tikimybės sukėlimas (angl. – *risk of confusion*); nors formuluotė iš esmės atitinka Konvencijos 10bis straipsnio 3 dalies 1 punkte nuostatą, tačiau iš pastabų plaukia, kad klaidinimo tikimybė čia turėtų būti suprantama panašiai kaip prekių ženklų teisėje, o toks gretinimas nėra daromas aiškinant Konvencijos nuostatą[29]. 3 straipsnyje įtvirtinamas Konvencijoje neminimas nesąžiningos konkurencijos veiksmas – žalos įvaizdžiui ar reputacijai padarymas, neatsižvelgiant į tai, ar yra sukeliamas klaidinimas ir ar yra pasinaudojama reputacija. Pastabose nurodoma, kad ši nuostata vis dėlto netaikytina, kai žala padaroma tikrovę atitinkančia lyginamąja reklama, o tai literatūroje vertinama kaip nuostatos trūkumas[30]. Nuostatų 4 straipsnyje reglamentuojamas visuomenės klaidinimas (angl. – *confusion of public*). Palyginti su iš esmės panašia Konvencijos nuostata[31], nauja yra tai, kad čia kalbama ne tik apie prekes, bet ir apie paslaugas. Be to, išplečiamas informacijos, dėl kurios gali būti klaidinima, sąrašas: jame, be kitų pakeitimų, įtraukiama informacija apie kainą ir jos apskaičiavimo būdą, prekių pardavimo ar paslaugų teikimo sąlygas, geografinę kilmę, kokybę. Nuostatų 5 straipsnis skirtas kito subjekto diskreditavimui. Liberaliau negu Konvencijoje čia nurodoma, kad diskreditacija gali pasireikšti ne tik klaidinančiais teiginiais dėl faktų, bet ir visokiais neteisingais ar nepagrįstais teiginiais, kurie gali pakenkti kito subjekto reputacijai, įskaitant teisingos informacijos pateikimą diskredituojamai. Paskutiniame 6 straipsnyje nesąžininga konkurencija pripažįstamas konfidencialios informacijos atskleidimas. Šis veiksmas neminimas Konvencijoje tarp nesąžiningos konkurencijos veiksmų, tačiau jo įtraukimas į Nuostatas taip pat neatnešė ypatingų naujovių, nes jį apibūdinanti formuluotė yra labai panaši į vartojamą TRIPS sutartyje [žr. taip pat 7, p. 184–187].

3.3. Nuostatų reikšmė

Kalbant apie Pavyzdinių nuostatų reikšmę nesąžiningos konkurencijos teisei visų pirma reikia atkreipti dėmesį, kad jos nėra joks tarptautinės teisės aktas ir neturi valstybėms privalomo pobūdžio. Šios nuostatos parengtos PINO iniciatyva, tačiau nebuvo patvirtintos PINO institucijų. Todėl literatūroje jos taip pat nepriskiriamos ir prie „negriežtosios teisės“ (angl. – *soft law*), nors reikia sutikti, kad realiu poveikiu jos gali prilygti rekomendacijoms [8, p. 73]. Juolab turint omeny, kad užnugaryje stovi autoriteto nestokojanti PINO.

Bandymai Nuostatomis atsakyti į Konvencijos neišspręstus klausimus ir taip toliau plėtoti nesąžiningos konkurencijos teisę nėra vertinami vienodai.

Prie Nuostatų rengimo prisidėję ekspertai negaili teigiamų ir iš esmės tik teigiamų atsiliepimų. Pasak jų, Nuostatos eina teisinga linkme [7, p. 189]; jos vertinamos kaip „ypač naudingas įrankis valstybėms plėtoti [nesąžiningos konkurencijos] teisę“

[29] Žr. plačiau [7, p. 185–86].

[30] Žr. pvz., [7, p. 186].

[31] Žr. Konvencijos 10bis straipsnio 3 dalies 3 punkto nuostatą.

[5, p. 80]; kaip pasiūlymas, neturintis teisinio įpareigojimo, ir apsiribojantis tuo, kad valstybėms, neturinčioms apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos teisės, nurodoma, kaip galima suformuoti šią teisės sritį, o valstybėms, kuriose jau priimti apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos įstatymai, siūlanti įvertinti, ar jie atitinka šiuolaikinius apsaugos standartus [7, p. 182]. Kiti autoriai teigia Nuostatas esant „įtikinamu pavyzdžiu, kaip įgyvendinti tarptautinį įsipareigojimą apsaugos nesąžiningos konkurencijos srityje“, kuris „prisideda prie nacionalinių sistemų vienodinimo ir skatina tolesnę tarptautinių bendrų principų plėtotę“ [7, p. 73].

Nors kitokių nuomonių dėl Nuostatų palaikančių ekspertų nėra daug [7, 43 išnaša], tačiau jų išsakoma kritika yra gana stipri. Žymus britų teisės mokslininkas intelektinės nuosavybės teisės srityje Williamas R. Cornishas pažymi, kad, pirma, Nuostatose formuojama neteisinga pozicija, jog 10bis straipsnis yra privalomas PPO narėms[32]. Antra, Nuostatų siekį įgyvendinti Konvencijos 10bis straipsnį, apibrėžiant nesąžiningos konkurencijos veiksmus, jis vertina kaip ne ką kita, o „pasiūlymu“ užmaskuotą Konvencijos nuostatų turinio aiškinimą, dėl to savo ruožtu kelia klausimą, ar paskelbdama Nuostatas PINO neviršijo jai suteiktos kompetencijos[33]. Tokias pozicijas dar labiau sustiprina tai, kad dokumente yra konceptualiai naujų taisyklių, kurių net ir geriausiu noru neįmanoma įskaityti Konvencijos tekste, to neneigia ir prie jų rengimo prisidėję ekspertai. O įvertinus aplinkybę, kad Nuostatose linkstama į labai ekstensyvų požiūrį į nesąžiningos konkurencijos veiksmus, baiminamasi, jog, besiremdamos PINO autoriteto sukurta įtikinamąja galia, Nuostatos taps pagrindu kitoms institucijoms dar toliau „tobulinti“nesąžiningos konkurencijos teisę, o toks skubėjimas plėtoti teisę gresia protingą apsaugos ir konkurencijos pusiausvyra [4, p. 337–338].

Ši kritika nėra be pagrindo. Vis dėlto pažymėtina, kad ji labiau susijusi su forma, o ne su turiniu. Be to, nėra aišku, kokį vaidmenį šioje kritikoje vaidina britams būdingas mažų mažiausiai santūrus požiūris į nesąžiningos konkurencijos teisės būtinumą. O atsižvelgiant, kad tarptautinis nesąžiningos konkurencijos teisės vienodinimas iki šiol buvo stabdomas valstybių tarpusavio nesutarimų, PINO siekis neimperatyviai ir neatsiliekant nuo bendrų teisės raidos tendencijų siūlyti Nuostatomis naujas apsaugos šioje srityje plėtojimo gaires, vertintas iš tiesų pozityviai.

Išvados

1) Pirmojoje XX a. pusėje nacionalinei nesąžiningos konkurencijos teisei vieno-

[32] Pastabose dėl 1 straipsnio, 1.01 dalyje teigiama, kad „Pagal Paryžiaus konvencijos [...] 10bis straipsnį, valstybės narės yra įpareigotos suteikti apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos. *Tokia pati pareiga yra pagal Sutarties dėl su prekyba susijusių intelektinės nuosavybės teisių aspektų* [...], *pagal kurią Pasaulio prekybos organizacijos narės* [...] *privalo laikytis Paryžiaus konvencijos* 10bis *straipsnio*“ [paryškinta autoriaus]. Pasak kritikos autoriaus, TRIPS sutartyje nėra materialinės teisės nuostatų dėl apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos, išskyrus 39 straipsnį dėl neatskleistos informacijos apsaugos; be to, TRIPS sutartyje numatyti gynimo ir proceso reikalavimų taikymo sritis neapima apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos, kuri pagal TRIPS sutarties II dalį net nepripažįstama „intelektinės nuosavybės teisėmis“. Žr. [4, p. 337, 336].

[33] Pagal Paryžiaus konvencijos 15 straipsnio 5 dalį „Tarptautinis biuras atlieka tyrimus ir teikia paslaugas, palengvindamas pramoninės nuosavybės apsaugą“.

dinti svarbų impulsą davusias ir įstatymų leidybos modeliu buvusias Paryžiaus konvencijos 10bis straipsnio nuostatas dabar reikia iš esmės peržiūrėti ir atnaujinti.

2) TRIPS sutartis, išsami ir bene aktualiausia tarptautinei prekybai sutartis intelektinės nuosavybės apsaugos srityje, daugelio ekspertų apgailestavimui reglamentuoja apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos tik dviejose siaurose – komercinių paslapčių ir geografinių nuorodų apsaugos – srityse. Sutarties nuostatų konstrukcija palieka mažą erdvę galimybei aiškinti ją kaip įpareigojančia PPO nares bendrai laikytis Paryžiaus konvencijos 10bis straipsnio reikalavimų, tačiau atsižvelgiant į pastarojo trūkumus, tokio aiškinimo praktinė nauda apsaugai šioje srityje vienodinti, ypač Europoje, nebūtų didelė.
3) Bandymas neimperatyvia forma atgaivinti Paryžiaus konvencijos 10bis straipsnio pavyzdinį nesąžiningos konkurencijos veiksmų sąrašą ir ištaisyti kitus jo trūkumus PINO Pavyzdinėse nuostatose vertintinas kaip pirmas svarus nesąžiningos konkurencijos teisės tarptautinio vienodinimo žingsnis po ilgos, nuo paskutinės Paryžiaus konvencijos peržiūros 1958 m. trukusios pertraukos. Nuostatų taisyklės, įtraukiančios Paryžiaus konvencijos 10bis apsaugos standartą, keičiant jį pagal šiandienos teisinio reglamentavimo tendencijas ir poreikius, laikytinos pažangiausiomis nesąžiningos konkurencijos teisės raidos gairėmis valstybėms, palyginti su Paryžiaus konvencijos ar TRIPS sutarties nuostatomis. Tačiau dėl gana liberalaus Nuostatų pobūdžio, nepagrįsto platesnio masto diskusijomis ir valstybių bendruomenės pritarimu, jų taikymas neturėtų būti beatodairiškas.
4) Apsaugos nuo nesąžiningos konkurencijos tarptautinis vienodinimas iki šiol buvo nepalyginti mažiau sėkmingas ir rezultatyvus negu tokiose intelektinės nuosavybės apsaugos srityse: patentų, prekių ženklų, dizaino ar autorių teisė. Intensyvumu nepasižymėjęs tarptautinis nesąžiningos konkurencijos teisės vienodinimas, nulemtas valstybių siekio užtikrinti joms priklausančių asmenų apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos užsienyje, pamažu sustojo. To priežastis neatrodo esąs poreikis tęsti vienodinimo darbus, greičiau nesąžiningos konkurencijos teisei būdingas neapibrėžtumas ir sudėtingumas, sunkiai įvertinamas valstybių nacionalinės teisės šioje srityje skirtumų negatyvus ekonominis poveikis tarptautinei prekybai bei prie to prisidedantys valstybių požiūrio į teisinę apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos koncepciniai skirtumai, iki šių dienų neleidžiantys valstybėms rasti bendro sutarimo dėl galimybės toliau tobulinti tarptautinį reglamentavimą.
5) Nesąžiningos konkurencijos teisės vienodinimo sąstingis ir jį lemiančios priežastys neleidžia tikėtis, kad padėtis artimoje ateityje pasikeis. Kadangi problemos esmė – valstybių nacionalinės teisės skirtumai, o ne jų teisės efektyvumas, neatrodo, jog ji galėtų būti išspręsta ir šie skirtumai suvienodinti kitaip nei tarptautiniu susitarimu. Prekybai ir kartu konkurencijai joje peržengus

tam tikrų valstybių ir regionų teritorines ribas, tarptautiniam vienodinimui adekvačia alternatyva nelaikytinas ir regioninis teisės vienodinimas. Vis dėlto kol kas labai fragmentiškai vykstantis nesąžiningos konkurencijos teisės regioninis vienodinimas ateityje gali tapti paprastesne ir sėkmingesne alternatyva Europos valstybėms, o kartu iš dalies prisidėti prie palankesnių sąlygų tolimesniam darbui tarptautiniu lygiu sukūrimo.

LITERATŪRA

Specialioji literatūra

1. Aippi. Effective Protection Against Unfair Competition under Article 10bis Paris Convention. Prieiga http://www.aippi.org/reports/resolutions/Q115_E.pdf [2008 m. vasario 22].

2. Beier F.-K. One Hundred Years of International Cooperation – The Role of the Paris Convention in the Past, Present and Future. IIC, 1984, Nr. 1, p. 1–20.

3. Bodenhausen G. H. C. Guide to the Application of the Paris Convention for the Protection of Industrial Property. Geneva: BIRPI, 1968.

4. Cornish W.R. Genevan Bootstraps. E.I.P.R. 1997, 19(7), 336–338.

5. Gielen Ch. WIPO and Unfair Competition. E.I.P.R, 1997, 19(2), 78–81.

6. Henning-Bodewig F. International Unfair Competition Law. In *Law Against Unfair Competition: Towards a New Paradigm in Europe?* (HILTY R. M., HENNING-BODEWIG, F.). Berlin *et al*: Springer, 2007, p. 53–60.

7. Henning-Bodewig F. International Protection Against Unfair Competition – Art. 10bis Paris Convention, TRIPS and WIPO Model Provisions. IIC, 1999, Nr. 2, p. 166–190.

8. Höpperger M., Senftleben M. Protection Against Unfair Competition at the International Level – The Paris Convention, the 1996 Model Provisions and the Current Work of the World Intellectual Property Organisation. In *Law Against Unfair Competition: Towards a New Paradigm in Europe?* (Hilty R. M., Henning-Bodewig F.). Berlin *et al*: Springer, 2007, p. 61–76.

9. Kabel J. J. C. Transborder Advertising and Unfair Competition: Country of Origin vs. Country of Destination? In: Eenvormig en vergelijkend privaatrecht 1994, Molengrafica, Koninklijke Vermande BV, Lelystad 1994, p. 285–301.

10. Ladas S. P. Patents, Trademarks, and Related Rights. III tomas. Cambridge: Harvard University Press, 1975.

11. Model Provisions on Protection Against Unfair Competition: Articles and Notes. Geneva: World Intellectual Property Organisation, 1996.

12. Reger G. Der internationale Schutz gegen unlauteren Wettbewerb und das TRIPS-Übereinkommen. Köln et al: Heymanns, 1999.

13. Schriker G. Twenty-Five Years of Protection Against Unfair Competition. IIC, 1996, Nr. 6, p. 782–801.

14. Vrey R. W. Towards a European Unfair Competition Law: A Clash Between Legal Families. Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2006.

15. Wipo. Treaties and Contracting Parties: General Information. Prieiga http://www.wipo.int/treaties/en/general/ [2007 m. lapkričio 16].

Norminiai teisės aktai

16. 1883 m. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės apsaugos (su pakeitimais);

17. 1994 m. Sutartis dėl su prekyba susijusių intelektinės nuosavybės apsaugos aspektų.

INTERNATIONAL HARMONISATION OF UNFAIR COMPETITION LAW

Marius Jakutavičius, LL.M.

S u m m a r y

Article examines historical development of the Paris Convention, the WIPO Model Provisions, also the TRIPS Agreement, and their significance to international harmonisation of unfair competition law.

The research points out that initially the Paris Convention contained no provisions against unfair competition law. Its currently valid Article 10bis is a result of the multiple revisions of the Convention that took place between 1900 and 1958. The flexible general clause and the three examples of unfair competition acts found in this Article were a model for development of unfair competition laws for many countries in the first half of the 20th century. Hovewer, they do not meet the needs of today.

The TRIPS Agreement touches upon unfair competetion issues only insofar this relates to protection of the geographic indications and undisclosed information. Absence of more general regulation of unfair competition in this Agreement is justly seen as a lost opportunity to remedy deficiencies of Article 10bis of the Paris Convention and create international rules corresponding to modern tendencies in this field.

The worldwide survey of status quo of unfair competition laws served as a basis for drafting the WIPO‘s Model Provisions. They state they aim to implement obligations mandated by Article 10bis of the Paris Convention, however, in comparison with the latter, they contain some conceptual novelties. Though the Model Provisions are not legally binding, their effect in practice equal to that of the recommendations.

In one of the conclusions following the Article it is observed that international harmonisation of unfair competition law has not been as successfull as of the traditional areas of intellectual property law so far, also that the experience of the preceding harmonisation does not allow to expect the situation will change in the nearest future.

Įteikta 2007 m. gruodžio 20 d.
Priimta publikuoti 2008 m. kovo 7 d.